

SIGHIȘOARA - CETATEA DINTRE MLAȘTINI¹

Ioan F. Pascu

Oiconimele sau denumirile de început ale localităților medievale sunt, în mod obișnuit, alcătuite din două părți distincte, una nominal-comună, care precizează o diferențiere de clasă (sat, târg, oraș, cetate ș.a.), alta nominal-proprie, ce indică caracteristicile particulare și relevante ale unității de clasă, de exemplu: *Villam Albe Ecclesie* (*Satul Bisericii Albe* - Albești), *Kézdi/vásárhely* (Târgul Secuiesc), *Kron/stadt* (*Orașul Coroanei* - Brașov), *Schäß/burg*, *Seges/vár* (*Cetatea Schäß*, *Cetatea Seges* - Sighișoara).

Din acest punct de vedere toponimele de *Schäßburg*, *Segesvar*, *Sighișoara* (fiecare cu abaterile sale)² sunt un exemplu foarte rar pentru Transilvania, prin care toate variantele (în germană, maghiară, latină sau română)³ trimit invariabil la o *cetate* (g. *burg*, ds. *purch*, l. *castrum*, m. *war* - cu derivatul r. *uar* și *ore*),⁴ subliniind importanța vitală a fortificației pentru așezarea de aici.

Problema se pune însă în legătură cu originea denumirii de identificare, care ar trebui să particularizeze cât mai riguros unitatea de clasă, evitând confuziile cauzate de recunoașteri inexpresive, cum ar fi *Cetate de pe Deal*, *Cetatea de pe Fundul Dealului*, sau *Cetatea din Dosul Dealului*, așa cum în mod curent se vehiculează încă devierea denumirii germane de *Schäßburg* din toponimul maghiar *Segesvár*, românizat în timp sub forma de *Sighișoara* (m. *Seges* → r. *Segus*, *Schegis* + m. *vár*, *war*, → r. *uar*, *ore*). Iar aceasta în condițiile în care există posibilitatea unor importuri nominative sau a unor rădăcini lingvistice anglo-saxone ori flamande, originare din spațiile legate de primele porniri ale imigranților occidentali spre estul continentului, capabile de a oferi explicații particulare mult mai relevante în timp, context, spațiu și peisaj.

*

Sighișoara secuiască

În timpul regelui Coloman Cărturarul (1095-1116) sau a fiului său Ștefan al II-lea (1116-1131) are loc așezarea secuilor la Sighișoara, unde rămân până spre sfârșitul domniei lui Bela al III-lea (1172-1196). Noii veniți întemeiază aici o așezare civilă corespunzătoare sitului arheologic

¹ Prezentul articol prezintă într-o variantă ușor modificată un fragment din teza noastră doctorală "Arheologia peisajului în spațiul Sighișoarei medievale" (în lucru).

² Anexa 1.

³ g. *germană*, ds. *dialect săsesc*, m. *maghiară*, l. *latină*, r. *română*.

⁴ Anexa 5.

multistratificat de la “Sighișoara - Dealul Viilor” (la marginea de nord-est a orașului), într-un spațiu caracterizat printr-un peisaj de silvostepă, foarte bine adaptat orizontului de așteptare al unei populații crescătoare de animale mari, aflată în prag de sedentarizare.

În acest loc, timp de trei generații, comunitatea a fost deopotrivă alcătuită din “domestici” cu ocupații casnice și pastoral-agrară cât și din războinici (*castrensi* și *udvornici*), adică paznici (*custodes viarum*, *custodes confiniu*), arcași (*sagittarii*), cercetași (*speculatores*) și curieri (*precones*).⁵

Aceștia trebuiau să întrețină și să apere în mod permanent un castru grăniceresc proactiv,⁶ adică cu reacție și forță de răspuns, ridicat în vârful Dealului Cetății,⁷ de unde se putea comunica ușor prin semnale de fum (folosite pentru a transmite “știri”, avertizări de pericol sau adunarea oamenilor într-un anumit loc) atât cu satul subordonat cât și cu alte puncte corespondente, după cum la fel de lesnicios (dar pe un drum diferit față de cel actual) se putea ajunge repede, în jur de maxim o oră în marș rapid pe jos și sub 30 de minute în goana calului, până la așezarea civilă de la Sighișoara-Dealul Viilor.

Inventarul arheologic, mai ales monedele descoperite în cimitirul aferent așezării, încadrează locuirea de la Dealul Viilor până spre sfârșitul secolului al XII-lea, când secuii părăsesc spațiul sighișorean în mod programat și organizat, lăsând în spate un teritoriu (*terra*) pustiit (*deserta*) sau evacuat (*vacua*) și nemailocuit (*inhabitata*), bine pregătit astfel pentru o colonizare cu alogeni occidentali.

Cruciatale și colonizarea Transilvaniei

În urma secuilor au fost așezați “oaspeții regali” (*hospites regis*), flamanzi, valoni și germani, dăruiți cu privilegii speciale și o largă autonomie.

Drumul spre est (*Drag nach Ostern*) al emigranților medievali, veniți din apus, a început la cumpăna primului mileniu creștin, aducându-i tot mai adânc în răsărit. La modul general s-a apreciat, cu suficient temei, că factorul declanșator al colonizării spre estul Europei a fost reprezentat de către

⁵ Adrian Andrei Rusu., *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2005, p. 69.

⁶ Diferența dintre un castru regal și o cetate medievală este dată în primul caz de către gradul de subordonare directă față de rege și de autoritatea regală, iar în doua situație de diferențierea dintre un punct întărit și o așezare rezidențială, fortificată în concordanță cu terenul, materialele de construcție, tehnicile de asediu, evoluția armamentului (Adrian Andrei Rusu., *Dicționar de castelologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega 2020, p. 74).

⁷ Pe locul în care se găsește acum Biserica din Deal.

“călătoriile spre Ierusalim” ori de “pelerinajele la Sfânta Cruce”,⁸ denumite și consacrate după anul 1250 sub forma de *cruciate*.

Scânteia se naște în anul 1074, când turcii selgiucizi invadează Imperiul Bizantin și Siria, distrug și profanează biserici, masacrează ori iau în sclavie multă populație creștină. Drept urmare, papa Grigore al VII-lea (1073-1085), dar mai cu seamă Urban al II-lea (1088-1099), îi îndeamnă pe episcopi și abați “*să-i convingă pe toți, cavaleri sau pedestrași, bogați sau săraci*” să pornească și să elibereze Țara Sfântă, pentru că dacă în baștina lor “*erau necăjiți și săraci, acolo ei vor fi fericiți și bogați*”.⁹

Predicile în favoarea cruciatei au găsit un ecou imens în rândul multor locuitori din Flandra, nordul Franței și al Germaniei apusene care, fanatizați, nu au mai avut răbdarea de a aștepta plecarea cavalerilor (adică a unei armate regulate), astfel că mulțimi de oameni, însoțiți de femei, copii și bătrâni, în căruțe cu boi sau pe jos, neînarmați, cu provizii insuficiente și fără bani, au pornit la începutul anului 1096 spre Ierusalim. În rândurile acestor grămezi de populație, dezorganizate și nedisciplinate, se aflau țărani, orașeni săraci, călugări fugiți din mănăstiri, pelerini, aventurieri, vagabonzi, tâlhari, criminali și cavaleri briganzi.

Gloatele conduse în căutarea mântuirii de Petre Sihastrul (*Pierre l'Ermite*, un călugăr din Aimens, Franța) și Walter cel Sărac (*Gauthier Sans-Avoir*, un nobil scăpătat din Île-de-France) au prilejuit multe neajunsuri pe parcursul trecerii lor prin Ungaria, astfel că deși regele Coloman Cărturarul a adus întreaga Dalmație sub autoritate maghiară el a rămas în aprecierea urmașilor săi tocmai prin faptul că a reușit să controleze situația și să-și apere țara de pseudo-cruciați.¹⁰

Totuși, chiar dacă această așa numită *Cruciată a Săracilor*, a *Calicilor* sau a *Copiilor* nu a avut consecințe imediate privind o colonizarea vestică în spațiul Ungariei medievale, neplăcutele sale amintiri erau foarte vi și dureroase în toamna anului 1096, atunci când pornește prima cruciată adevărată, cea a *Cavalerilor*, condusă de Godefroy de Bouillon (care ulterior primește și titlul de *apărător al Sfântului Mormânt*). Drept urmare, Coloman Cărturarul a cerut de această dată garanții majore privind trecerea cavalerilor cruciați prin regatul său, garanții pe care Godefroy de Bouillon le asigură, lăsându-l ostatic la curtea maghiară pe fratele său, ducele Balduin (viitorul

⁸ Maria-Emilia Crângaci Țiplic., *Cruciadele, Ungaria și valurile de colonizare din sudul Transilvaniei*. în *Studia Universitatis Cibiniensis*. Series Historica, tomul 6/2009, p. 86.

⁹ Ovidiu Drîmba., *Istoria culturii și civilizației*., 2, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 552.

¹⁰ Páll-Szabo Ferenc (coordonator)., *O Istorie a maghiarilor*., Editura Világhírmév, Cluj-Napoca, 2014, p. 30.

rege al Ierusalimului), împreună cu întreaga sa suită, alcătuită din nobili flamanzi, valoni sau lotharingieni.

Se întâmplă însă ca toți nobilii cruciați să fie tratați cu o generoasă ospitalitate regească (*honorifice tractati*), iar buna impresie lăsată a fost reverberată de cronicarul german Otto von Freising (aflat și el la curtea lui Coloman), care vorbește despre regatul Ungariei ca fiind “*taquam paradysus Dei*”, adică “*întocmai ca Paradisul lui Dumnezeu*”.¹¹

Poate cu acest prilej s-au purtat primele discuții, s-au creat premisele și s-au făcut cele dintâi invitații adresate cavalerilor occidentali privind colonizarea Ungariei pannonice și a Transilvaniei intracarpatică, unde, în schimbul unor întinse teritorii și a unei largi autonomii, trebuiau să se oblige numai la suportul militar al autorității regale, cu deosebire în fața incursiunilor pecenege și cumane.

O altă ocazie, mult mai bună, s-a arătat în timpul domniei regelui Geza al II-lea (1141-1162), când s-a petrecut cea de-a doua cruciată, a *Regilor* (din 1147), în cadrul căreia cavalerii germani erau conduși de Frederic de Suabia (viitorul împărat *Barbarossa*) iar cei francezi de Ludovic al VII-lea, însoțit de regina Aliénor de Aquitania, împreună cu întreaga sa curte de paji și trubaduri.¹²

Deși Geza al II-lea ajunge pe tron la vârsta de 12 ani și moare în martie 1162, fără a ajunge la de patruzeci de ani,¹³ autoritatea domniei sale a fost una extrem de stabilă, astfel că, potrivit episcopului Otto de Freising (unchiul lui *Barbarossa*), aristocrații maghiari “*cu toții se supun principelui în așa măsură încât ar considera un păcat nu numai a i se împotrivi pe față ci până și a-l jigni cu șușoteli tainice*”.¹⁴

Evident și neîndoielnic este că regele maghiar a avut prestigiul necesar pentru discuta și trata nemijlocit o colonizare organizată a Ungariei și a Transilvaniei în anul 1147, când cruciații vest-europeni au traversat regatul pentru a doua oară, în drumul lor spre Palestina. Prin urmare e cât se poate de probabil ca Geza II să fi constatat, tocmai cu prilejul acestor traversări, că în Europa Occidentală existau pături întregi de populație gata să-și părăsească teritoriile și să se stabilească în țări străine. În consecință e ușor de bănuțit că unii dintre cruciați au achiesat la oferta regală, considerând că este mai avantajos se așeze în Pannonia și în Transilvania, sub ocrotirea coroanei

¹¹ Maria-Emilia Crângaci Țiplic., *op. cit.* p. 87.

¹² Ovidiu Drîmba., *op. cit.*, p. 558, n. 9.

¹³ Pál Engel., *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526*. Editura Mega, Cluj-Napoca 2011, p. 81-82.

¹⁴ *Ibidem*, p. 81.

maghiare, decât să-și continue călătoria spre Palestina ori, la înapoiere, către vestul unui continent aflat în plină criză economică și socială.¹⁵

De unde au venit “oaspeții regelui” în părțile Sighișoarei

Deși sunt numiți în mod generic “sași” (*saxones*) și percepuți la nivel general, etnic, ca fiind germani, imigranții primelor valuri colonizatoare în sudul Transilvaniei au venit din vestul îndepărtat al Europei, din zona Luxemburgului, a Valonei, a Flandriei, a Franciei vestice, a Lotharingiei și, abia spre final, a Bavariei și a Saxoniei. De altfel, cu deosebire în sudul Transilvaniei, compoziția etnică a primelor grupuri de coloniști este asemănătoare cu cea a cruciaților, sprijinind ipoteza așezării acestora fie în timpul drumului spre Orient fie la întoarcere, pe drumul care trecea tot prin Ungaria.¹⁶

Oricum, imigrarea s-a petrecut în mai multe grupuri și pe parcursul a mai bine de două secole, dar fără a decurge la voia întâmplării. După opinia lui Thomas Nägler “*Printre elementele de reglementare trebuie să se fi situat pe prim plan stabilirea teritoriului ce urma să fie acordat coloniștilor, dacă nu chiar nominalizarea fiecărei localități în parte. Grupurile de coloniști erau probabil însoțite de la granițe până la locul stabilirii lor și nu este exclus ca șefii lor (în Transilvania, greavii și clericii) să fi parcurs, în calitate de locatori, de mai multe ori calea dintre patria de baștină și Transilvania. Cu ei s-a tratat, desigur, și locurile de colonizare*”.¹⁷ Apoi, tot Thomas Nägler afirmă că “*așezarea sașilor s-a petrecut sub supravegherea secuilor. Aceștia nu puteau părăsi cel puțin punctele cheie strategice înainte ca sașii să fi preluat sarcina de apărători ai ținutului*”¹⁸ – așa cum s-a întâmplat la Sighișoara, unde locuirea secuiască de la Dealul Viilor a fost abandonată organizat și voluntar, cu recuperarea întregului echipament militar (de mare valoare) doar după sau concomitent cu predarea fortificației din Dealul Cetății coloniștilor apuseni.

Pe de altă parte, pentru așezarea alogenilor vestici la sfârșitul secolului al XII-lea avem indicații și din partea celor mai importante surse cronistice locale: 1196 la Georg Kraus¹⁹ și 1198 la Johannes Godofredi Schenker.²⁰

¹⁵ Thomas Nägler, *Așezarea sașilor în Transilvania*. Editura Kriterion, București 1981, p. 172.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, p. 159.

¹⁸ *Ibidem*, p. 160.

¹⁹ *Stundturmcronik, 1676.*, cf. Erich Dubowy., *Sighișoara un oraș medieval.*, Editura Tehnică, București, 1957, p. 24

²⁰ *Cronica lui Schenker*, Copiată la 23 iulie 1828 de către prof. Simonis. Tradusă și scrisă la mașină de Dr. Erhard Andreas, în perioada 1 septembrie - 25 noiembrie 1956. În Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara. Nr. inv. 2008/1969, p. 1.

Astfel, dacă colonizarea de la Sighișoara se petrece imediat ulterior celei din “Altland” (*Țara Veche* - zona prepoziturii sibiene, cu satele Nocrich, Cincu, Cristian și Cîsnădie), adică în a doua jumătate a secolului al XII-lea, în contextual *Cruciatei Cavalerilor* și ca urmare a diplomației lui Coloman Cărturarul și a lui Geza al II-lea, atunci nici originea noilor veniți nu a fost una preponderant germană ci covârșitor flamandă, valonă și franconă.

Apoi, pe lângă mențiunea notarului Kraus și semnalarea lui Schenker, se mai pot aduce încă câteva argumente punctuale.

În primul rând este vorba de cercetările arheologice de la *Casa cu Cerb* (str. Școlii nr. 1), care au evidențiat două locuințe de lemn suprapuse, adică două faze aparținătoare unei gospodării cu casa în spate și anexele în față, urmând un model francon regăsit în cursul secolului al XII-lea în zona Rinului inferior și a Moselei.²¹ Dintre cele două case prima poate fi bănuită înainte de marea năvălire a tătaro-mongolă din 1241, așadar în pragul perioadei de colonizare occidentală.

În al doilea rând, în anul 1204 documentele îl pomenesc pe un anume *Ioan Latinul*, locuitor printre teutonicii Transilvaniei, în satul “Rivetel” (*Johanes Latinus inter Theutonicos Transsilvanenses in villa Rivetel*),²² pe care regele Emeric (1196-1204) îl scutește (probabil în calitatea lui de nou venit) de toate obligațiile sale, în afară de cele referitoare la oaste. Doi ani mai târziu (în 1206) regele Andrei al II-lea (1205-1235) îi acordă aceluiași și “pământul Cwezfey” (*terra Cwezfey*), aflat undeva pe o vale a “Valendorfului” (a Satului *Valonului*, Satul *Latinului*, Satul *Latininilor*).²³

Ioan Latinul a avut doi fi: *Conrad* și *Daniel*, care au fost și ei în bune relații cu regalitatea maghiară, astfel că, în folosul lor, la 1231 sunt scutite de taxe și de dări “*villam Albe Ecclesie, villam Homuspotoc, villam Sarpotoc, villam Laninam, vilam Oplid*”.²⁴

Ulterior este amintit și *Gyanin*, nepotul lui Ioan și fiul lui Conrad, care în 1257 a cerut reconfirmarea privilegiilor obținute de înaintașii săi în 1204, 1206 și 1231.

²¹ Ioan Fedor Pascu., *O istorie succintă a celui mai important monument civil din Sighișoara*, în *In Memoriam Radu Popa. Temeiuri ale civilizației românești în context European*. Coordonatori Daniela Marcu Istrate, Angel Istrate, Corneliu Gaiu. Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003, p. 332.

²² *Documente privind istoria României, seria C, Transilvania, Veacul XI, XII și XIII, (1075-1250)*. Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București 1951, p. 46.

²³ *Ibidem*, p. 54.

²⁴ *Ibidem*, p. 212.

Notá Béne

- La începutul secolului al XIII-lea, indiferent de originea lor, *oaspeții regali* încep să fie acoperiți cu generice referitoare la spațiul german, fiind numiți ori “teutonici” (*Johanes Latinus inter Theutonicos Transsilvanenses*) ori “saxoni” (cum a fost cazul lui Conrad și Daniel, pomeniți drept cavaleri sași – *militēs nostros saxones Ultrasilvanos Corradum et Danielem, filios Johanis Latini*);

- Cu toată acoperirea genericelor germane, originea valonă sau francon-lotharingiană (oricum romanică) a familiei lui Ioan Latinul rămâne evidentă încă măcar la a treia generație, *Gyanin* purtând un nume corespondent pentru antroponimul francez de *Jean*;

- Toate posesiunile lui Ioan Latinul și ale urmașilor săi, pomenite din 1204 până în anul 1257, sunt sate bine definite la data atestării lor, fiind deci întemeiate înainte de menționarea documentară a acestora;

- Aproape toate posesiunile lui Conrad și Daniel, moștenite apoi de *Gyanin*, se găsesc în vecinătatea directă sau imediată a hotarului de est și de sud-est al Sighișoarei medievale: *Villam Albe Ecclesie* (satul *Bisericii Albe* > g. *Weißkirch* > m. *Fehéregyháza* > r. *Ferihaz*, sat Albești, com. Albești, jud. Mureș); *Villam Homuspotoc* (satul *Pârâului Cenușiu* > m. *Héjjasfalva* > g. *Teufelsdorf* - satul *Diavolului* > r. *Hasfalău*, sat Vânători, com. Vânători, jud. Mureș); *Villam Sarpotoc* (satul *Pârâului Noroios* > m. *Sárpatak* > r. *Șapartoc*, sat Șapartoc, com. Albești, jud. Mureș); *Villam Opllid* (probabil cu origine toponimică de import), un sat dispărut dar care, după ordinea în care au fost pomenite posesiunile lui Conrad și Daniel, ar putea fi localizat (cu tilul de ipoteză) lângă Șapatoc, în Pășunea Dăii, adică undeva la sud de Daia Săsească (sat Daia, com. Apold, jud. Mureș), adică acolo unde s-a identificat arheologic o fortificație de pământ cu palisade din lemn, având urme de locuire încadrabile secolului al XIII-lea și unde tradiția orală a păstrat amintirea unei așezări dispărute în urma unei epidemii de ciumă;²⁵ *Villam Latinam* (satul *Valonilor*, satul *Latinilor* - g. *Woldorf*, *Wallendorf*, ds. *Wouldref*, m. *Dombos*, r. *Văleni*, com. Jibert, jud. Brașov).²⁶

În căutarea toponimului local

Toponimul de “Schäßburg” a intrat pentru prima dată în atenția lui Johann Wolf, unul dintre cei care au inițiat “*Siebenbürgisch-Sächsisches*

²⁵ Gheorghe Baltag., *Date pentru un studiu arheologic al zonei municipiului Sighișoara*. în *Marisia IX*, 1979, p. 75-106.

²⁶ Având în vedere gruparea posesiunilor lui Ioan Latinul în sud-estul Transilvaniei, credem că echivalarea așezării *Villam Latinam* cu localitatea *Unirea*, acum aparținătoare municipiului Bistrița, este una greșită (Thomas Nägler., *Așezarea sașilor în Transilvania*. Editura Kriterion, București 1981, p. 238), fiind mai probabil vorba de satul *Văleni* din județul Brașov.

Wörterbuch”.²⁷ După el nu s-au mai făcut străduințe deosebite, dar avem în schimb două scurte repertorii, alcătuite de către Gheorghe Baltag²⁸ și Gernot Nussbächer.²⁹

Teoria originii maghiare: are ca punct de plecare rădăcina “Seg” (*fund, posterior, dos, ridicătură, colină, deal*), care ar fi condus la *Segesvár*, adică la *Cetatea de pe Deal, Cetatea de pe Fundul Dealului* sau *Cetatea din Dosul Dealului*. În consecință, termenul german de *Schaspurch* s-ar deriva din *Segesvár*, prin eliminarea particulei “ge” și traducerea unității de clasă “cetate” din m. *vár* (*war*) în ds. *purch* și g. *burg*.³⁰ Această variată este susținută, indirect, și de filologul Virgil Ciocîltan, dar printr-o argumentare colaterală, care pornește de la toponimicul românesc de *Sighișoara*. Astfel, făcând exegeza denumirii actuale, V. Ciocîltan e de părere că aceasta trebuie fixată în timpul contemporan așezării secuiești de la Sighișoara-Dealul Viilor, pentru că “*Dacă strămoșii noștri (românii n.n.) ar fi pătruns în Transilvania abia la începutul veacului XIII, așadar după ce localitatea și numele deveniseră săsești, ei ar fi împrumutat neîndoielnic forma nouă, germană, nu pe cea veche, ungurească. Prin urmare, toponimul Sighișoara probează prezența unei populații românești pe teritoriul sau în preajma localității cu același nume în faza începuturilor ei din secolul XII*”.³¹ Justificarea este întărită prin invocarea devenirii hidronimului românesc de “Târnava”, care “*reproduce indiscutabil un arhetip slav neatestat, derivat la rândul său din trn <spin>. La sosirea lor în aceste părți, secuii au găsit încă originalul slav în circulație, l-au înțeles și l-au tradus cu Küküllö, adică <vale cu mărăcini>, kukul însemnând în maghiara veche <spin>. Sașii au preluat pur și simplu cuvântul maghiar și numesc Târnava până azi Koke!*”.³²

²⁷ Johann Wolf., *Materialien zur Etymologie siebenbürgischer Orstnamen*, 9. Schäßburg, în *Korespondenzblatt*, 1898, p. 34-35.

²⁸ Gheorghe Baltag., *Sighișoara. Schäßburg. Segesvár*, Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2004, p. 24-27.

²⁹ Gernot Nussbächer, *War Schäßburg die “Sechste Burg“?. Zu einer neuen Erklärung des Orsynames der Kokekstadt*, în *Aus Urkunden un Chroniken*, Editura Aldus, Brașov, 2010, p. 41-44.

³⁰ Gheorghe Baltag, *Op. cit.* p. 25-26.

³¹ Virgil Ciocîltan., *Semnificații istorice ale toponimului Sighișoara și ale hidronimului Târnava*. în *Alt Schaessburg*, nr. 2, Editura Qual Media, Cluj-Napoca 2009, p. 11.

³² G. Kisch., *Siebenbürgen im Lichte der Sprache. Ein Beitrag zur Kulturgesichte der Karpatenlännder*. Leipzig, 1929, p. 1929. Apud, Virgil Ciocîltan., *Semnificații istorice ale toponimului Sighișoara și ale hidronimului Târnava*. în *Alt Schaessburg*, nr. 2, Editura Qual Media, Cluj-Napoca 2009, p. 11-12.

Ipoteza originii occidentale: se bazează pe argumentele lui Martin Orend,³³ care pornind de la considerente raportate la particularitățile reliefului zonal, a susținut că toponimele de “Schespurch” și “Segesvár” provin din vechi dialecte anglo-saxone, cu origini în rădăcinile *Segg*, *Sech* sau *Seggh*, desemnând locuri mlăștinoase. Prin urmare, denumirea germană s-ar putea traduce prin “Cetatea dintre Mlaștini”.³⁴ Alternativ, tot Martin Orend a propus și devierea oiconimului dintr-un toponim aproape identic, cel de “Schaessberg”, identificat în Olanda, lângă Aachen, adus probabil de coloniști în noua lor patrie.

Varianta origini latine: a fost lansată de către profesorul sighișorean Emil Giurgiu, care, într-o monografie dedicată orașului natal, a afirmat că numele de “Castrum Sex”, atribuit inițial anului 1280,³⁵ “ar putea fi explicat prin faptul că până la mijlocul secolului al XIV-lea Sighișoara ocupa locul șase dintre cele șapte cetăți săsești. Într-un document din 1349, care se referă desigur și la perioada anterioară, cetățile sunt menționate în aceeași ordine”.³⁶ Dar această formă, consacrată prin latina cancelariei medievale, a fost folosită prima dată într-un document din jurul anului 1320, pe care primii editori, din cauză unei erori de transcriere, l-au interpretat greșit ca anul 1280.³⁷ În ortografieri ulterioare, variante derivate și combinate ale toponimului de Castrum (*castrum*, *castro*, *castri*) Sex (*Schegs*, *Schez*, *Sches*) mai apar în 13 rânduri până spre sfârșitul secolului al XV-lea,³⁸ când un document din anul 1486 poartă amprenta unui sigiliu cu inscripția “Sigiliul cetățenilor din orașul Castrum Schegs” (*S. civium civitatis castrum Schegs*).³⁹ Oricum, se poate ușor observa că, cu excepția menționării din 1320, toate celelalte denumiri încep cu sunetul “ș” (*sch*). Prin urmare, Sighișoara nu putea fi numită “a șasea cetate” deoarece, în mod corect, aceasta ar fi trebuit

³³ Martin Orend., *Zur Heimatfrage der Siebenbürger Sachsen*, în *Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde*, 43, III, 1926, passim 229-327.

³⁴ Gheorghe Baltag., *Sighișoara. Schäßburg. Segesvár...*, p. 26.

³⁵ Franz Zimmermann, Carl Werner., *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*. Ester Band: 1191 bis 1342. Nummer 1 bis 582. Hermannstadt 1892, nr. 197, p. 141.

³⁶ Emil Giurgiu., *Sighișoara (Schäßburg)*, Editura Sport-Turism, București, 1985, p. 25. Autorul îi atribuie cumva această teorie lui G. Nussbächer, care însă nu pare să fi făcut vreodată o astfel de afirmație - cf. Gernot Nussbächer., *Zur geschichte Schäßburgus von 14. bis 16. Jahrhundert.*, în *Forschungeg*, band 24, Nr. 1/1981, p. 8-14. Reeditat în *Aus Urkunden und Chroniken*, Editura Aldus, Brașov, 2010, p. 37-40 n. 1.

³⁷ Gernot Nussbächer., *Zur Datierung einer Urkunde über einen Grund-und Mühlenverkauf (1280?, Ub.I, Nr. 197)*, în *Aus Urkunden und Chroniken*, Editura Aldus, Brașov, 2010, p. 37-39.

³⁸ Anexa 5.

³⁹ Anexa 1, 38.

pomenită sub forma de “Castrum Sextum”. Apoi, în nouă din cazurile în care cele Șapte Scaune ale Transilvaniei medievale sunt consemnate și enumerate împreună, Sighișoara apare de 3 ori pe poziția a doua și a patra, de 2 ori pe poziția a șasea și o singură dată pe poziția a cincea.⁴⁰ Prin urmare, este evident că nu a existat o ierarhizare fixă ci că ordinea pomenirii era mai degrabă legată de venerabilitatea (vârsta) delegatului ori de vechimea acestuia în funcție.⁴¹

Închipuiri fanteziste, categorie în care se pot include variante de felul:

- *Cetatea cu Șase Laturi*, o variantă deviată din tonimul de *Castrum Sex*, cel greșit atribuit anului 1280, când “bătrânii cetății Sighișoara” (*insuper seniores de castro Sex*)⁴² ar fi fost martori la vânzarea unui teren și a unei coproprietăți pentru o moară din Stejărișu (g. *Probstdorf*, m. *Prépostfalva*, r. *Proștea*, sat în com. Iacobeni, jud. Sibiu);

- *Sebeșvar* sau *Șebeșoara*, adică “Cetatea Râului Repede”, după cum a propus Nicolae Iorga, care (n.b.) nu a ezitat totuși să facă și o probabilă legătură între Valea Șeșului și denumirea localității.⁴³

Însușiri. La modul general, cu lipsă de prea multe nedumeriri științifice, se acceptă devierea denumirii germane și a celei românești din oiconimul maghiar. Absența îndoielilor privind această filiație se bazează, probabil, pe autoritatea științifică a lui Th. Nægler care, fără să dezvolte, a propus această explicație în primul volum de referință dedicat așezării sașilor în Transilvania,⁴⁴ precum și pe opiniile lui Gh. Baltag, conform cărora, în urma secuilor, cei nou veniți vor “*păstra doar numele inițial al fortificației de pe vârful Dealului Școlii (Segesvar – Dealul Cetății n.n.), modificat și adaptat fonetic limbii germane*”.⁴⁵

Denumire și peisaj

Pentru a pricepe cu adevărat resorturile ascunse dintre denumire și subiect, dintre entopicele sighișorene și toponimia locală (sub toate manifestările sale), este nevoie și de o atentă raportare (în ansamblu și în

⁴⁰ Anexa 4.

⁴¹ Gernot Nussbächer., *War Schäßburg...*, p. 43-44

⁴² Acești *insuper seniores de castro Sex* făceau parte din conducerea (magistratura) orașului, fiind aleși de către obștea cetățenilor. Gernot Nussbacher., *Scurtă schiță a istoriei administrației Orașului și Scaunului Sighișoara până la 1700*. Brașov 1964, inedit, în Biblioteca Arhivele Statului, Brașov, nr. inv. 34521, p. 16.

⁴³ Nicolae Iorga, *Istoria Românilor*, 1992, p. 39 – apud Gheorghe Baltag., *Sighișoara. Schäßburg. Segesvár...*, p. 27.

⁴⁴ Thomas Nægler, *op. cit.*, p. 236.

⁴⁵ Gheorghe Baltag., *Sighișoara. Schäßburg. Segesvár...*, p. 26.

detaliu) la morfologie, la vorbirea germană locală, la particularitățile dialectale și fonetice ale graiului sășesc.

Fără îndoială că valea și pârâul Șaeșului a fost numite în vreun fel ori altul de către autohtoni și alogenii petrecuți prin acest spațiu până la cucerirea maghiară. Este de asemenea neîndoielnic că, într-un timp de frontieră, secuii au folosit un hidronim preluat sau născut de ei, fără a se putea bănui din ce fel de rădăcină, de ce origine ori în ce fel de exprimare.

Oricum, într-o vreme de ofensivă permanentă și într-un spațiu cu o locuire dovedit neredutabilă, alcătuită din români și slavii (singurii menționați în cronici la momentul impactului maghiar cu spațiul Transilvaniei propriu-zise),⁴⁶ așadar într-o perioadă cu frontiere repede înaintea mișcătoare, ar fi comic să presupunem că un castru secuiesc de avangardă (proactiv) s-ar fi ridicat *“pe partea din spate au unui deal, adică pe versantul orientat spre soare, de unde s-au putut supraveghea Târnava și drumul de-a lungul acesteia”*, cu atât mai mult cu cât *“dealul cetății este mai abrupt în partea însoțită iar zona de la vechea confluență a pârâului Șaeș și Hundsbach (Cânelui) era mlaștinoasă”*.⁴⁷

Numai că *“Drumul Mare ce duce la Sighișoara”*⁴⁸ (dinspre Alba Iulia) a început a urma valea râului prin intravilan și pe sub poalele cetății abia către finele veacului al XV-lea, după desecarea mlaștinilor din Roră și a celor aflate la punctul de vărsare a Șaeșului în Târnava Mare, din partea acum centrală a Orașului de Jos. Până atunci însă (dar și mai târziu), zona prioritară de atenție a fost cea de sud-vest, privitoare asupra văii Șaeșului, care reprezenta și vulnerabilitatea imediată a depresiunii intracolinare de la Sighișoara.

Altfel, drumul Târnavei Mari se oprea în mlaștinile Rorei (la nord-vest), de unde, pe vechiul traseu roman, urca și traversa platoul Dealului Breite, coborând (spre sud) pe lângă Pârâul Hotarului în lunca Șaeșului, punct în care se găsea o primă bifurcare importantă. De aici una dintre căi mergea (spre sud-vest) către Podișul Hârtibaciului, prin Șaeș, Apold și Agnita, cu deviere (la sud, prin Cincu și Făgăraș) spre Brașov, sau urma în continuare destinația Sibiului, în timp ce alta cobora către nord-est, în Sighișoara, de unde, în zona actualei Piețe Hermann Oberth, un drumeag urca la cetate în timp ce traseul principal continua pe lângă brațul mic al Șaeșului,⁴⁹ către

⁴⁶ Ioan-Aurel Pop., *Românii și maghiarii în secolele IX-IV. Geneza statului medieval în Transilvania*. Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca 1996, 83.

⁴⁷ Gernot Nussbächer., *War Schäßburg...*, p. 41.

⁴⁸ *Documente privind istoria României.*, seria C, Transilvania, veacul XIV, vol. IV, București, 1955, nr. 516, 751.

⁴⁹ Brațul principal era afluent al Târnavei Mari iar cel secundar al Văii Cânelui.

Valea Câinelui, pe care o urmărea în amonte (spre sud-sud-est). Dar, la numai câteva sute de metri mai sus de confluența brațului secundar al pârâului Șaeș (dispărut) în Valea Câinelui, în intersecția actualelor străzi Horea Teculescu cu Visarion Roman, se găsea o nouă ramificație. Astfel, în timp ce o variantă tăia panta de miazănoapte a Dealului Brădet (pe traseul actual al străzii Visarion Roman), cobora spre nord-est într-o luncă inferioară (acum complexul comercial Kaufland), ajungând printr-un vad necunoscut la așezarea de la Dealul Viilor, drumul vechi (principal) continua pe Valea Câinelui către sud și sud-est “*peste teritoriul comunelor de acum Daia, Meșindorf, Criș, Roadăș, Beia, Fișer sub Rupea în valea Homorodului*”.⁵⁰

Așadar, încă odată se dovedește că rostul fortificării secuiești de la Sighișoara a fost unul vădit de pionieriat, orientat către sud-vest iar nu spre nord-vest, fiind amenajată pe o colină defrișată intenționat, la foarte bună vedere și parte a unei rețele militare de frontieră, în cadrul căruia curierii și ștafetele călare aveau în spate un sistem de avertizare alcătuit din puncte de observare și de semnalizare specifice.

Pe de altă parte, în ungurește Pârâul Șaeș nu se numește *Segesvaripatak* (adică *Pârâul Cetății din Fundul Dealului, Pârâul Cetății din Dosul Dealului* sau *Pârâul de sub Dealul Cetății*) ci *Segesdipatak*, care dacă s-ar raporta la o rădăcină maghiară ar însemna *Pârul din Fundul Dealului, Pârâul din Dosul Dealului* sau pur și simplu *Pârâul Dealului*, fiind așadar un hidronim compus numai din unități nominaționale de clasă (*pârâu* și *deal*), dar care în lipsa unei unități nominaționale proprii (ce indică caracteristicile particulare și relevante ale unității de clasă) e irelevant într-un spațiu dominat de dealuri fragmentate de ravene și de cursuri de apă, precum este cel caracteristic peisajului sighișorean.

Prin urmare, e mult mai logic și firesc ca m. *Segesdipatak* să derive din g. *Schaaser Bach* (g. *Schaas* → m. *Seges* + g. *bach* / m. *patak* = pârâu), adică de la un curs de apă cu o importantă componentă de hidrografie statică. Iar într-o astfel de ordine a ideilor nu se poate ignora nici potențialul torențial al acestui pârâu,⁵¹ care a inundat teritoriul mult mai des și cu mult mai multe pagube decât râul Târnava Mare. În consecință “ *aici a trebuit să aplaneze arta în mod special părțile slabe ale naturii*”, dar abia în anul 1862 (miercuri, 26 februarie, la orele 15.00), când cursul inferior și gura de vărsare a Șaeșului în valea colectoare s-a mutat cu peste un kilometru spre vest, în amonte, fiind

⁵⁰ Müller, *op., cit.*, p. 388

⁵¹ Ioan Fedor Pascu, Tudor Gavrilă., *În preajma Sighișoarei medievale (timp, context, conjunctură și peisaj)*. în *Alt Schaessburg*, nr. 12, 2019, p. 47.

cea mai mare și mai costisitoare intervenție antropică petrecută până atunci în istoria localității.⁵²

Așadar, din punctul nostru de vedere, ipoteza originii maghiare a oiconimului local nu poate convinge deloc, fiind illogică și ilară, chiar dacă V. Ciocîltan pare a sugera că deslușirea rădăcinii de toponim se poate face și după mecanismul asemănător celui care a furnizat varianta germană a hidronimul Târnava, adică prin adaptarea fonetică a unui termen preexistent și cu un înțeles necunoscut.⁵³

Mai întâi, genericele toponimice, adică numele de locație, sunt de la bun început intenționat alese pentru a fi ușor de înțeles și capabile de a transporta informații relevante celor care le-au născut și colportat, devenind utile pentru a reflecta condiționările de peisaj și experiența umană. Acestea trebuiau să trimită mereu și suficient de explicit către specificul reliefului și particularitățile sale de locuire. Drept consecință, în procesul de constituire și dezvoltare a sistemelor toponimice, un rol deosebit îl au entopicele, adică acele cuvinte care desemnează puncte de altitudine, coaste de deal, culmi, creste, stânci, șiruri de înălțimi, adâncituri, trecători, locuri plane, mlaștini etc.⁵⁴ Altfel spus, identificarea locațiilor, a celor de pe ape ori de pe alte forme de relief, au avut la baza creării lor un *entopic*, care a participat diferențiat și inegal la nașterea *toponimelor* (a numelor de locuri), a *oronimelor* (denumirea formelor de relief), a *hidronimelor* (numele cursurilor de apă) și, în final, a *oiconimelor* (denumirea așezărilor umane).

Evident, părțile comune și cele particulare ale unui toponim se presupun reciproc și sunt indisolubil legate ca unități purtătoare de informație relevantă, care se mențin ca atare atâta timp cât fie comunitatea născătoare, colportatoare ori modificatoare/adaptoare (dialectal) a denumirii este vie, încheată și funcțională, fie câtă vreme particularitățile inițiale de peisaj nu se modifică substanțial sub influența factorului uman. Prin urmare, odată ce o comunitate dispare ori se diluează, sau puncte din peisaj sunt domesticite și modificate cultural prin diverse intervenții antropice, toponimicele se arhaizează și se dematerializează, rămânând totuși active în vocabular prin valoarea lor memorială și psihologică, altfel golită de conținut, de sens și de semnificație.

⁵² Joseph. Haltrich., *Culturhistorische skizzen aus Schässburg*. în *Sächsischer hausfreund*, XXX jahrgang, Kronstadt, 1868, p. 71.

⁵³ Virgil Ciocîltan., *op. cit.*, p. 11-12.

⁵⁴ Viorica Răileanu., *Sensul numelui propriu în raport cu cel al numelui comun corespunzător*, în *Limba Română* Nr. 2, anul XXIV, 2014, p. 86. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20689/pdf>

Pentru prima situație (a unor comunități dispărute), în spațiul sighișorean cele mai bune exemple sunt legate de câteva întărituri și puncte fortificate dispărute în timp. Este vorba de “Ouldbrich” (*Cetatea Veche*) și “Burggraben” (*Pârul Cetății*), în partea superioară a cătunului Șoromiclea,⁵⁵ de “Burgstahl” (*Cetățuia în Podmoale* – punct aflat la cca. 3,5 km vest de oraș) ori de “Henyeschburg”, “Heidenburg” (*Cetatea Păgână*), pe Valea Cânepii.⁵⁶ Toate aceste toponime erau încă uzuale spre începutul secolului XX,⁵⁷ dar numai cu valoare memorială și indicativă pentru vorbitorii de limbă germană din regiunea în care ele au apărut.

În cea de-a doua împrejurare se poate încadra cel mai bine hidrografia statică, adică *helonimele* (nume legate de mlaștini, locuri nămolose și zone inundabile), care au fost despărțite de realitate pe parcursul “domesticirilor” de relief și a modernizărilor următoare vremurile de mijloc, până spre zilele noastre.

Din acest motiv suntem foarte apropiați de ipoteza privind originea occidentală a denumirii locale, propusă de Martin Orend, cu atât mai mult cu cât alternativa variantei de sorginte vestică e mult mai ispititoare, mai logică, mai ușor de argumentat și de demonstrat, pentru că, în fapt, esența istoriei nu este de a face lucrurile simple complicate ci de a explica lucrurile complicate cât mai simplu, cu deosebire atunci când argumentele sunt la vedere, ușor de identificat și de interpretat.

Cetatea dintre mlaștini

Așadar, o primă propunere viabilă este toponimul de import *Schaesberg* (*Segessberg –Dealul dintre Mlaștini*),⁵⁸ trimitor la o localitate de lângă Aachen, de sine stătătoare până în 1982, când a fuzionat cu Nieuwenhagen și Ubach peste Worms, făcând acum parte din municipalitate Landgraaf a provinciei olandeze Limburg, faptul nefiind de mirare câtă vreme și în foarte multe cazuri, la noi și aiurea în lume, coloniile medievale sau moderne au fost numite deseori de către emigranții în amintirea locurilor de origine.

Alternativ și la fel de viabil, sunt oferite devieri din rădăcinile *Segg*, *Sech* sau *Seggh*, venite din vechi dialecte anglo-saxone care denumeau locuri

⁵⁵ Gheorghe Baltag., *Sighișoara înainte de Sighișoara*, Editura Oscar Print, București, 2000, p. 72-73.

⁵⁶ *Ibidem.*, p. 175-176.

⁵⁷ *UMGEBUNGSKARTE von SCHÄSSBURG des S.KV.* Gezeichnet von Major d. R. Viktor Gerzabek. Benennungen der Prof. Wachnerschen Karte entommen, ergänzt und berichtigt von Prof. Paul Schuller. HOG Schäßburg e. V. Heilbronn, 1997.

⁵⁸ Anexa 1, 15; Anexa 5.

mlăștinoase, consecința firească fiind că toponimele de “*Schespurch*” ori “*Segesvár*” se pot traduce prin “*Cetatea Dintre Mlaștini*”.

Și nu este exagerat deloc, pentru că una dintre dominantele caracteristice ale Pârâului Șaeș (care în secolele XII-XIII asigura cea mai bună legătură între “Altland”, Podișul Hârtibaciului și depresiunea intracolinară a Sighișoarei) era tocmai hidrografia statică.

Astfel, pe o hartă întocmită la începutul secolului XX,⁵⁹ mai era încă bine evidențiată întinsa mlaștină a Șaeșului (*Schaasermoor*), aflată la est de sat. În aval, tot pe pârâul Șaeșului dar în interiorul Sighișoarei, e pomenită o altă mlaștină, încă existentă în secolul al XVII, când la 1625 primarul Martin Eisenburger ridică din nou “*poarta de jos, din piață*, (Marktplatz – acum Hermann Oberth n.n) *ca și aceea de la mlaștina de sus*”,⁶⁰ adică “*Tor an der Hintergässerbrücke*” (*Poarta de la Podul Străzii din Spate*, aflată undeva la intersecția dintre Strada 1 Mai și strada Șt. O. Iosif).⁶¹

În fine, mai devreme, până în veacul al XV-lea, o bună parte din spațiul aflat sub cetate, cuprins între străzile Morii, 1 Decembrie 1918 și pârul Cânelui (coborâtor paralel cu str. Horea Teculescu), era definit prin iazuri și heleștee amenajate în “delta” mocirloasă născută la vărsarea Șaeșului în albia Târnavei Mari. Astfel “*Între cele două brațe ale văii Șaeșului, Târnavă și sfârșitul cursului văii Cânelui, se întindea o deltă mlăștinoasă, cu mai multe canale de apă și eleștee, care la început apăra strada Morii de atacuri inamice din sud-est* (venite pe Valea Cânelui n.n) *iar mai pe urmă a fost secată și populată. Așa s-a format Untere Baiergasse* (acum 1 Decembrie 1918 n.n), *care poate mai demult se numea Weihergasse*” (adică *Strada Eleșteelor*).⁶²

Dar chiar și după 1862, când unirea Șeșului cu Târnavă Mare s-a mutat spre vest, parcelarea loturilor istorice a rămas neschimbată, subliniind prin fundurile de gospodărie vechiul traseu al Șaeșului. Mai mult, în timp ce istoria orală vorbește despre clădiri fondate pe piloți din lemn de stejar înfiți în fosta albie ori în vecinătatea acesteia,⁶³ observațiile punctuale făcute în subsolurile multor clădiri ridicate peste ori în apropierea vechiului curs al Șaeșului, au evidențiat infiltrații permanente de apă și o umiditate ridicată peste medie.

⁵⁹ *UMGEBURGSKARTE von SCHÄSSBURG des S.KV.*

⁶⁰ *Cronica lui Schenker...*, p. 18.

⁶¹ Leonhardt K., Waltraut E., Frank G., *Schßburg. Bauaufnahme einer mittelalterlichen Stadt*. 2009, p. 160.

⁶² Dr. Richard Schuller., *Kulturhistorische Skizze.*, în *Alt Schäßburg*, Buchdrderai W. Krafft, Schäßburg, 1901, p. 23.

⁶³ Cel mai bun exemplu este imobilul din Piața Hermann Oberth nr. 16-17, fostul magazin *Misselbacher* (ridicat în prima jumătate a secolului al XI-lea, cu modificări între 1960-1980, cod LMI MS-II-m-B-15945).

Un plus de certitudine vine și din constatările făcute pe marginea stratigrafiei surprinse cu ocazia unor sondaje geotehnice, executate în gangul boltit aflat sub sala de spectacole “Mihai Eminescu” din Piața Hermann Oberth nr. 22, care a fost ridicată în a doua jumătate a secolului al XIX pe locul fostului han local *Orend*, demolat după ce a pus în pericol chiar viața împăratului Frantz Josef.⁶⁴ Pe scurt, observațiile de aici au pus clar în vedere doar două straturi arheologice principale, primul, legat de evului mediu, reprezentat de un pământ negru, cleios, pigmentat cu cărbune și resturi de material organic (lemn), corespunzător terenului mlaștinios din apropierea Șaeșului, al doilea, aparținător secolului al XIX-lea, marcator al etapei moderne și ilustrativ pentru nivelurile constructive și de călcare aferente monumentului actual.⁶⁵

⁶⁴ Frantz Josef a făcut vizita împărătească la Sighișoara în ziua de 31 iulie 1852, când, în salve de tunuri și de arcebuze, a pus piatra fundamentală a monumentului *La Leu* (str. La Leu, cartier Miron Neagu), dedicat generalului țarist *Grigory Jakovlevich Skariatin*, care cu exact trei ani în urmă și-a pierdut viața în acel loc, sprijinind autoritatea habsburgică asupra Transilvaniei, amenințată de insurgenții maghiari doritori ai unui stat independent, de sine stătător și cuprinzător al întregului Ardeal. (Ioan F. Pascu., *Prințul, Împăratul, Leul și Contemporanii. Povestea monumentului Skariatin din Sighișoara.*, în *Alt Schaessburg*, nr. 5, 2012, p. 125-136.) Se spune că în seara aceleiași zile “*împăratului i s-a oferit în sala mare a cărciumei orașenești (Hanul Orend n.n) un banchet în stil mare. Scurt timp după evenimentul acesta îmbucurător s-a prăbușit tavanul putred al sălii mari, peste capul miruit al majestății sale și al sașilor din oraș, mereu loialii*”. Dar a fost o zi peste care “*a strălucit o stea cu noroc (chiar dacă n.n.) aceasta a dat clădirii bătrâne lovitura de moarte. În anul 1874 s-a construit clădirea nouă a casei orașenești (fostă “Stadthaus” - Casa Orașului, acum Casa de Cultură “Mihai Eminescu” din Piața Hermann Oberth nr. 22 n.n.), după ce au fost dărâmate zidurile vechi, stropite încă, după legendă, cu sângele lui Polner și al lui Schwartz.* (dr. Richard Schuller., *Op. cit.*, p. 27). Referirea la sângele lui Polner are legătură cu Antoninus Polner, vechi proprietar al Casei Orend și primar al orașului între 1499-1509 și la 1514 (*Schäßburg. Bild einer Siebenbürgischen Stadt.*, Herausgegeben von Heintz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Linger. Rautenberg Verlag 1998, p. 118). Acesta a fost un personaj obstinant “*a cărui ambiție tindea peste cerul îngust al așezării săsești*”, astfel că în timpul răscoalei lui Gheorghe Doja, la 1514, a fost omorât într-un coteț de găini de către plebea agitată, care l-a învinuit că “*și-a cumpărat influența la Curtea împărătească prin impozite apăsătoare aplicate poporului*”. (dr. Richard Schuller, *op. cit.*, p. 27) Cât privește sângele lui Schwartz, trimiterea se face către un proprietar de mai târziu, consilierul Jacob Schwartz, “*care cum se spune era așa de mândru încât a aurit chiar și coarnele boilor săi, a trădat în 1601, în absența primarului Göbel (aflat la Mediaș n.n) orașul, pentru o sumă de bani, secuilor. Poporul revoltat l-a împins (...) de pe acoperișul înalt al casei și a interzis chiar și generației viitoare să-i pronunțe măcar numele. Chiar și cerul a trimis cu un an înainte de jefuirea orașului un semn, întrucât (în urma unei furtuni n.n.) globul aurit al Turnului cu Ceas s-a rostogolit pe dealul pieziș până la poarta trădătorului*” (dr. Richard Schuller, *Op. cit.*, p. 27).

⁶⁵ Ioan F. Pascu., *Referat privind potențialul arheologic al terenului*, Anexă la Actualizare DALI pentru Sala Mihai Eminescu, Noiembrie 2016, (inedit).

O situație identică a fost constatată și cu ocazia săpăturilor de descărcare arheologică preventivă, necesare lucrărilor de construire a hotelului *Cavaler* (acum *Double Tree by Hilton*), efectuate în anul 1995, pe spațiul unor foste funduri de gospodărie dezvoltate peste sau în preajma “deltei” medievale a Șaeșului, tocmai la vărsarea pârâului în Târnava Mare.⁶⁶

Pe de altă parte, dacă mlaștinile Șaeșului mărgineau teritoriul sighișorean la sud-vest și sud-sud-est, în zona de vest-nord-vest și nord-est o bună parte din spațiu a fost ocupat și închis de mlaștinile râului Trârnava Mare, care era “*unul plin de pești, dar galben de nămol*”.⁶⁷

Astfel, spre apus, la marginea hotarului cu satul Daneș, acolo unde Pârâul Beșei (g. *Peschorfer Bach*)⁶⁸ este traversat de către drumul principal,⁶⁹ mai precis la nord de pârâu și la sud de drum, se afla punctul *Auf dem Wasser* (g.) ori *Af dem Wasser* (ds.), adică “Peste Apă”, “Peste Mlaștină”.⁷⁰

Apoi, în pragul depresiunii, se găsea “Rora” (g. *Rorhau*, r. *Luncă cu trestie*),⁷¹ locație aflată între Târnava Mare (la nord), Dealul Podei (la est) și Dealul Breite (la sud).

De asemenea, către mieznoapte, de malul drept al râului și a curbelor sale de descărcare la viitură, în cătunul Venchi (g. *Wench*), lângă hotarul medieval cu satul Hetiur și la vest de drumul către Târgul Mureș, a fost înregistrată “Kottee Baschen” (*Bahna, Smârcul, Mlaștina Murdară/Puturoasă*).⁷²

Mai departe, imediat după intrarea în depresiunea intracolinară a orașului, la nord-vest de așezare, se întâlnea “Glöcknersmoor” (*Mlaștina Clopotarului*),⁷³ delimitată de Dealul Wietenberg (la nord-nord-vest) și Târnava Mare (la sud), în timp ce la est, la ieșirea din depresiune, între

⁶⁶ Ioan F. Pascu., *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2005.*, CIMEC-Institutul de Memorie Culturală, București, 2006, <http://cronica.cimec.ro/detalii.asp?k=3507>

⁶⁷ Johann Tröster., *Das Alt und neu teutsche Dacia, Nürnberg 1666*, cf. *Atlasul istoric al orașelor din România. Seria C. Transilvania. Fascicol 1. Sighișoara*, Enciclopedică, București 2000 (text Paul Niedermaier, cartografie Reinhold Gutt, Simona Bondor), p.VII. Probabil, dintr-o eroare materială, sub citarea descrierii a fost trecut ca autor G. Tröster.

⁶⁸ *Umgebungskarte...*, 1997.

⁶⁹ Urmăritor al Târnavei Mari, numit în evul mediu *Drumul Mare ce duce la Sighișoara* - Documente 1955, IV, nr. 751, 516, redenumit în secolul al XIX-lea *Reichsstraße*, adică *Drumul Imperial* - *Umgebungskarte* 1997, acum E. 60.

⁷⁰ Leonhardt K., Waltraut E., Frank G., *op. cit.*, p. 201.

⁷¹ Friedrich Müller., *op. cit.*, p. 396.

⁷² *Umgebungskarte...*, 1997.

⁷³ Friedrich Müller, *op. cit.*, p. 396.

Sighișoara și Albești, pe malul stâng al râului, se afla o altă întinsă zonă mlaștinooasă, particularizată prin limnonimul de “Rovină”.⁷⁴

Să mai adăugăm aici (în dese cazuri de viituri) vechile bretele de descărcare ale Târnavei Mari din zona “Venchi” și din lunca mereu inundabilă a actualului cartier *Andrei Șaguna*, unde până spre sfârșitul secolului al XIX-lea se găsea locul de scaldă pentru bivoli și porcii (adeseori mistreți) ai orașului.⁷⁵

Schespurch, Segesvár, Sighișoara

În concluzie, rapiditatea și succesul de care s-a bucurat extinderea regatului maghiar în primele veacuri următoare întemeierii sale au adus în fața regilor arpadieni o problemă majoră: supravegherea și administrarea unui spațiu mult prea întins pentru a fi controlat doar cu forțe proprii, ocuparea riscând să fie doar una formală și provizorie.

Prin urmare, buna diplomație a regelui Coloman Cărturarul și a urmașilor săi au întors neajunsurile cruciatelor în folos propriu, invitându-i pe oaspeții vestici să se așeze în Ungaria și Transilvania, unde, în schimbul unor întinse teritorii și a unor largi privilegii, să contribuie la paza granițelor și la apărarea regatului.⁷⁶ Așa se explică faptul că Ioan Latinul a fost scutit de toate obligațiile sale, în afară de cele militare, privitoare la oaste. Și tot astfel fiii săi, Conrad și Daniel, sunt pomeniți drept “cavalerii noștrii sași din Transilvania” în momentul altor scutiri pentru câteva sate din mărginimea Sighișoarei.

Apoi, pe măsură ce colonizarea ardeleană se dovedește un nou și un bun început pentru cei plecați cu gândul mântuirii spre Palestina, valorile colonizatoare se succed cu repeziciune, cuprinzând pături sociale din ce în ce mai diversificate. Toți au venit cu un orizont particular de așteptare, aducând cu ei un anumit tipic cultural, încărcat de un specific comunitar aparte (bine subliniat dialectal) și, pe alocuri, de amintirea localităților de de origine, așa cum este posibil să fi fost și importul toponimului *Schaesberg* (“Dealul dintre mlaștini”), adus din provincia neerlandeză Limburg, cu reședința la Maastricht.

Se ajunge astfel ca primele consecințe ale noilor importuri de populație să fie reflectate prin activității susținute de domesticire specifică a peisajului recent ocupat, lăzuirile, fortificările (de orice fel), deștelenirile,

⁷⁴ *Umgebungskarte...*, 1997.

⁷⁵ W. Mild., *Zu Schässburg anno 1840*, editat de dr. Fritz Mild, Verlag der Markusdruckerei, Schässburg, 1929, p. 59.

⁷⁶ Ioan Aurel Pop, *op. cit.*, p. 156.

implementarea și generalizarea asolamentului trienal, fiind cele mai evidente manifestări.

Cu aceeași importanță, dar cu mai multă discreție, au fost interpretate cursurile de apă, dependențele și derivatele acestora (mlăștini, iazuri, vaduri, poduri ș.a.). Toate suportă modificări culturale, cu o intensitate mereu ridicată, excepțiile fiind reprezentate de zonele mlăștinoase, care rămân încă multă timp elemente strategice de tampon și de protejare a locuirii în fața celor neaveniți, fiind eliminate numai atunci când statul puternic, dezvoltarea urbană, sănătatea publică și gândirea militară nu le-au mai perceput ca fiind relevante.

În această ordine de idei, s-a afirmat că *“lucrările de asanare a mlaștinilor și a solurilor umede a fost una dintre sarcinile oaspeților germani, pe lângă cea de despădurire masivă, de reabilitare a solurilor în folosul cultivării terenurilor sau chiar a amenajării terenului pentru locuire”*.

⁷⁷ Personal nu credem foarte mult în astfel de corvoade, dar admitem o bună și necesară gestiune a zonelor nămolose de către comunitățile locale.

Iar dacă am vorbit despre întemeierea Sighișoarei și mlaștinile sale împrejmuitoare, să mai adăugăm că cetatea de la Orăștie s-a făcut tot într-un grind de malștină,⁷⁸ după cum “bahnele” sunt și la originea oiconimelor de *Bahnea* (g. *Bachnen*, *Bachen*, ds. *Bachnen*, m. *Bonyha*, *Szászbonyha* până în 1898, sat de reședință al comunei cu același nume din județul Mureș), *Câlnic* (*Kelling* - “kal” în săsește însemnând “mlăștină” sau “baltă”), *Rotbav* (de la g. *Rohrbach*, r. *Pârâul cu Stuf*), *Șaroș/Șoarș/Scharocsch* (“saros” în maghiară având înțelesul de “noroi”), *Vărd*, *Werd* (“warid” în germană și săsește primind înțelegerea de *insulă* sau *dig*) sau, indirect, “Cristian” (ds. *Großbau*, g. *die große Au* - “Insula Mare”, “Insula Christiani” - sat Cristian, com. Cristian jud. Sibiu), cu o trimitere spre o așezare întemeiată pe o “insula de luncă”.⁷⁹ În fine, dar nu în ultimul rând, este obligatoriu de menționat situația Sibiului, unde bălțile orașului au avut și în epoca modernă un loc și rol bine definit în istoria localității.⁸⁰

Una peste alta, atât cât a fost ea de rostogolită lingvistic și fonetic, denumirea Sighișoarei pornește cât de poate de simplu fie de la importul unui toponim (flamand) aducător aminte de locul de baștină al unui grup de

⁷⁷ Maria Crângaci Țiplic., *Oaspeții regelui în sudul Transilvaniei. Istorie arheologie și arhitectură. (secolele XII-XIII)*, București, Academiei, 2011, p. 11.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 11, n. 24.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 12.

⁸⁰ Răzvan C. Pop, Zeno Karl Pinter, Claudia Urduzia., *Considerații privind fortificarea unui oraș medieval din Transilvania. Bălțile Sibiului ca parte a sistemului de apărare*. în *Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud vest. Lucrări prezentate în conferințele internaționale Relațiile Interetnice în Transilvania.*, Astra Museum, Sibiu 2018, pp. 187-216.

coloniștilor occidentali, fie de la rezumarea unui tipic de locuire, adică de la o așezare fortificată, ridicată în parte pe deal în parte pe luncă, definită și individualizată de fondatorii acesteia printr-un toponim ce-i particularizează caracteristicile de peisaj și de amenajare încă din secolul al XII-lea, în funcție de limba sau dialectul cu care au venit din ținuturile originare.

Evident, post factum, doi termeni diferiți, veniți din graiuri diferite și cu înțelesuri diferite, dar asemănătoare grafic și fonetic, au putut naște și au născut confuzii de înțeles, însă numai până când etimologia se însoțește cu argumente conexe, capabile să incline covârșitor balanța unei bune judecăți.

Prin urmare, în opinia noastră, originea numelui de Sighișoara trebuie să fie de sorginte occidentală, flamandă sau anglo-saxonă: *Schaespurch* (1298), însemnând *Cetatea dintre Mlaștini*, urmată de varianta maghiară “*Seguswár*” (1300), ce translatează fonetic o unitate nominal-propră, derivată din *Segg*, *Sech* sau *Seggh*, dar care, pe de altă parte, traduce componenta unității de clasă din *burg* în *vár*.⁸¹

În cele din urmă apare și varianta românească, derivată din toponimicul maghiar. Fără discuții, se acceptă că prima menționare a toponimului românesc se face într-o scrisoare din 1 iulie 1435, prin care Vlad Dracul, domnul Țării Românești (1392-1394, 1447 - stabilit probabil între 1431 și 1435 la Sighișoara) îl anunță pe regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, că împotriva uzurpatorului Alexandru Aldea îi are de partea sa și pe conducătorii Sighișoarei (*Pârgarii ot Schegischoare*), termenul de *Schegischoare* fiind folosit în mod identic și de un anume conte Anton, într-o corespondență cu consiliul orașului Brașov.⁸² Ne întrebăm, însă, dacă cea dintâi pomenire a toponimului românesc ne este totuși aceea de *Segusuar*, amintită în anul 1339.⁸³

În concluzie, privind strict doar înregistrările documentare (în funcție de care au fost alcătuite și anexele următoare)⁸⁴ se pot spune următoarele:

⁸¹ Evident, diferența de numai doi ani dintre prima atestare documentară germană (1298) și cea dintâi pomenire maghiară scrisă (1300) nu este semnificativă, dar nici nu se poate ignora faptul că la sfârșitul secolului al XIII-lea biserica abației dominicane de la Sighișoara era deja în toate atribuțiile sale funcționale, cercetările arheologice dovedind că aceasta funcționa încă înainte de marea invazie tătaro-mongolă din 1241 (Ioan Fedor Pascu., *Biserica Mănăstirii Dominicane de la Sighișoara. Contribuții arheologice și istorice.*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, Tom 71, nr. 3-4. 2020, p. 193-220.

⁸² Anexa 1, 25, 26.

⁸³ Anexa 1, 7.

⁸⁴ Referință: Gernot Nussbächer., *War Schäßburg die “Sechste Burg“?. Zu einer neuen Erklärung des Ortsnames der Kokelstadt*, în *Aus Urkunden un Chroniken*, ed. Aldus, Brașov, 2010, p. 41-45.

- Între 1298 și 1486, adică timp de aproape două secole, au fost înregistrate 38 de mențiuni documentare referitoare la denumirea Sighișoarei. Dintre toate, doar un singur toponim (anexa 1, 15, 1406) are în componență o diferențiere de clasă ce face trimitere la un deal (*Schessberg*), acesta păstrând fie amintirea unui oiconim flamand de import (*Schaesberg - Dealul dintre mlaștini*) fie o greșeală materială care a translatat greșit termenul de “burg” (*cetate*) în cel de “berg” (*deal*). În rest, toate celelalte denumiri subliniază diferențierea de clasă prin repetarea obstinantă a caracterului fortificat al locuirii de aici;

- Dintre cele 37 de variante toponimice care cuprind specificul de clasă al localității, 4 sunt în dialect săsesc (1 *purch*, 2 *purg*, 1 *purk*), 3 în limba germană (*burg*), 13 în cea maghiară (*war*), tot atâtea în latină (*castrum*, *castro*, *castri*) și alte 3 în limba română (1 *Segusuar*, 2 *Schegischore*) – anexa 5;

- 23 de variante toponimice sunt ușor individualizate prin ortografiere, 9 sunt identice sub forma de *Segeswar*, 2 în variata de *Castro Schegs*, ale două sub forma de *Schegischore*, la care se mai adaugă un nume necunoscut dar atestat documentar (anexa 3);

- În ceea ce privește pomenirea Sighișoarei în enumerările celor șapte scaune săsești din Transilvania, (anexa 4) localitatea este poziționată de 3 ori pe locul 2 (1376, 1433, 1456), în 3 rânduri pe poziția a 4 (1431, 1432, 1452), o dată pe locul 5 (1440) și de două ori pe locul 6 (1349, 1452);

Oricum, din punctul de interes al acestui studiu, nu contează foarte mult numărul și variantele toponimice ale localității ci rădăcina de bază, originea de la care s-au revendicate toate cele ulterioare.

SIGHIȘOARA-DIE BURG ZWISCHEN DEN SÜMPFEN (Zusammenfassung)

Ortsnamen bestehen aus zwei unterschiedlichen Teilen, einem gemeinsamen, der eine Klassenunterscheidung angibt (Dorf, Markt, Stadt, Burg), und einem anderen, welcher die besonderen und wesentlichen Merkmale der Klasseneinheit hervorhebt, z.B. *Villam Albe Ecclesie* (Dorf der Weißen Kirche - Albești), *Kézdi / vásárhely* (Szekler Markt), *Kron / stadt* (Kronstadt - Brașov), *Schäß / burg*, *Seges / vár* (Burg Schäß, Burg Seges - Sighișoara).

In dem Falle Schäßburgs stellt sich die Frage nach der Herkunft des Namens, welcher die Klasseneinheit so präzise wie möglich angeben sollte, um somit Verwirrung durch bedeutungslose Identifizierungen zu vermeiden. Aus dieser Sicht gibt es drei Deutungen:

- die Variante des ungarischen Ursprungs, mit dem Ausgangspunkt die Wurzel “Seg” (unten, hinten, Rücken, Erhebung, Hügel, Berg), die zu Segesvár geführt hätte, also zur Festung auf dem Hügel, der Burg auf dem Grund des Hügel oder der Burg auf der Rückseite des Berges Folge dessen ist, dass der konventionelle mittelalterliche Name Schaspurch oder Schaessburg aus dem Ungarischen abgeleitet wurde, indem die Partikel “ge” entfernt und die Klasseneinheit “Burg” aus dem Ungarischen vár in das sächsische *purch* und in das deutsche *Burg* übersetzt wurde;

- die Hypothese des westlichen Ursprungs, welche von Überlegungen zu den Besonderheiten des Zonenreliefs ausgeht und behauptet, dass die Toponyme “Segesvár” und “Schespurch” aus alten angelsächsischen Dialekten stammen, die ihren Ursprung in den Wurzeln *Segg*, *Sech* oder *Seggh* haben, welche Sumpfbereiche bezeichneten, der Begriff kann somit als “Burg zwischen den Sümpfen” übersetzt werden; alternativ gibt es auch den Vorschlag, den Namen von einem fast identischen Ortsnamen in den Niederlanden unweit von Aachen abzuleiten, nämlich “Schaessberg”, der von den Siedlern in ihre neue Heimat mitgebracht wurde;

- fantasievolle Vorstellungen, eine Kategorie, die verschiedene Auffassungen einbeziehen kann, wie *die Sechste Burg* oder die *Sechsstufige Burg* (eine korrupte und romantische Auslegung des Toponyms *Castrum Sex*, das in der lateinischen Kanzlei durch eine fehlerhafte Übernahme des Begriffes *Castrum Sech* bei erneuter Bestätigung und Stärkung einer Akte aus dem Jahre 1320 - fälschlicherweise 1280 datiert- auftaucht), oder aus dem ungarischen *Sebeșvar* oder dem rumänischen *Șebeșoara*, was “Burg am Schnellen Fluss” bedeutet. Die Variante eines ungarischen Ursprungs wurde allgemein anerkannt, vor allem, weil im 12. Jahrhundert (vor den westlichen Siedlern) eine Szekler-Siedlung drei Generationen lang als Grenzbefestigung auf dem Burgberg errichtet wurde.

Doch dieses Argument reicht nicht aus, zumal die “Gäste des Königs” (unmittelbar nach den Szeklern) als Folge der ersten Kreuzzüge aus dem Raum Luxemburgs, Walloniens, Flanderns, Lothringens, Westfrankens kamen und erst gegen Ende auch aus Bayern und Sachsen, die aus ihren Heimatgebieten stammende Ortsnamen mit flämischen oder angelsächsischen Wurzeln mitbrachten, welche in Zeit, Raum und Kontext viel relevantere Beweisführungen bieten können.

Von dieser Analyse der Besonderheiten der regionalen Landschaft und der Identifizierung zahlreicher sumpfiger, schlammiger und überflutbarer Gebiete ausgehend, kamen wir zu dem Schluss, dass der Name der Stadt tatsächlich vom germanischen *Schaespurch* (1298) stammt, der als *Segusvár* ins Ungarische übersetzt wurde (1300) und in der archaischen Form *Șeghișore* ins Rumänische übernommen wurde (1436).

Schlüsselworte: *Ortsname, Schaespurch, Segusvár, Szeklers, westliche Siedler, Sümpfe*
Cuvinte cheie: *toponim, Schaespurch, Segusvár, Sighișoara, secui, coloniști occidentali, mlaștini.*

ANEXE

1. Catalogul denumirilor orașului Sighișoara în secolele XIII-XV (1298-1486)

Nr.	An	Org.	Denumire	Context	Sursă
1.	1298	g.	<i>Schespurch</i>	20 Martie. <i>Bulă papală</i> sau <i>Scrisoare apostolică de indulgență</i> prin care erau iertate în avans păcatele pelerinilor care fac donații pentru biserica dominicanilor din Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 281
2.	1300	m.	<i>Seguswar</i>	În două documente emise de Capitlul din Alba Iulia și de episcopul din Alba Iulia	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 286, 287
3.	1309	g.	<i>Schesburg</i>	Ioan de Sighișoara este martor într-un proces privitor la “ <i>unele vătămări, jigniri, încălcări, precum și dări, datorii, venituri și alte lucruri</i> ”	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 314, p. 240
4.	1309	m.	<i>Zegiswar</i>	Termen folosit de principii transilvăneni și cancelaria regală	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 314, p. 292
5.	1320	l.	<i>Castrum Sex</i>	“Bătrânii cetății Sighișoara” (<i>insuper seniores de castro Sex</i>) sunt martori la vânzarea unui teren și a unei coproprietăți pentru o moară din Stejărișu (Sibiu). Din cauza unei erori de transcriere primii editori au datat documentul pentru anul 1280	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 197
6.	1337	m.	<i>Seguzwar</i>	Termen folosit de principii transilvăneni și de cancelaria regală	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 540
7.	1339	m.+r. ?	<i>Segusuar</i>	Termen folosit de principii transilvăneni și de cancelaria regală	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 547
8.	1349	l.+g.	<i>Castrum Sches</i>	Denumire folosită atât de cele Șapte Scaune cât și de Scaunul Sighișoara în sine	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 640 și 650
9.	1353	m.	<i>Segeswar</i>	Termen folosit de principii transilvăneni și de cancelaria regală	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 680
10.	1369	g.	<i>Castrum Schez</i>	Mențiune a Scaunului Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 925
11.	1374	l.+g.	<i>Castrum Scheks</i>	Mențiune a Scaunului Cincu	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 10134

12.	1376	l.+g.	<i>Castro Schez</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 1057
13.	1393	m.	<i>Segeswar</i>	Acte emis de Scaunul Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , III, Nr. 1298
14.	1402	l.+g.	<i>Castroschez</i>	Context necunoscut	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 26
15.	1406	g.	<i>Schessberg</i>	<i>Johannes Filius Henrici de Schessberg</i> s-a înscris la Universitatea din Viena	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 427
16.	1411	l.+g. ?	<i>Castro Sehechs</i>	Context necunoscut	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 27
17.	1417	l.+m.	<i>Castro Schegs</i>	Context necunoscut	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 28
18.	1420	l.+g.	<i>Castro Schegs</i>	Context necunoscut	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 28
19.	1423	l.+m.	<i>Castroschesch</i>	Context necunoscut	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 29
20.	1429	g.	<i>Schespurg</i>	Termen folosit de consiliul orașului Brașov	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2071
21.	1431	m.	<i>Segeswar</i>	Într-un act emise de consiliul orașului Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2133
22.	1431	m.	<i>Segeswar</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2137
23.	1432	m.	<i>Segeswar</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2165 (1431-1439)
24.	1433	m.	<i>Segeswar</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2173 (1431-1439)
25.	1435	r.	<i>Schegischore</i>	Înainte de 1 iulie 1435, într-un document emis de Vlad Dracul	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2236
26.	1435	r.	<i>Schegischore</i>	Termen folosit de contele Anton într-o scrisoare adresată	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2247

				consiliului brașovean	
27.	1438	m.	<i>Segeswar</i>	În acte emise de consiliul local al orașului Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2315
28.	1440	?	Denumire nespecificată	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2378 (1431-1439)
29.	1442	g.	<i>Schaespurg</i>	Doi studenți sunt înscriși la Universitatea din Viena	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 1617
30.	1444	m.	<i>Zegeswar</i>	<i>Ladislaus Johannis de Zegeswar</i> se înscrie la universitatea din Viena	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 16
31.	1450	l.+m.	<i>Castro Seges</i>	În mențiunea unui notar public din Sibiu	G. Nussbächer, <i>Aus Urkunden und Chroniken</i> , 2010, p. 45. n. 25
32.	1450	l.+m?	<i>S.+civium+castris+Segesch</i>	Inscripție sigilară	<i>Urkundenbuch</i> , V, Tabel IX, 2
33.	1451	g.	<i>Schespurgk</i>	Doi studenți sighișoreni sunt înmatriculați la Universitatea din Viena	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 2412, 2415
34.	1452	m.+g.	<i>Segesburg</i>	Termen folosit într-un document al celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2781
35.	1452	m.+g.	<i>Segesburg</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2782
36.	1454	m.	<i>Segeswar</i>	În acte emise de consiliul orașului Sighișoara	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2932
37.	1456	m. ?	<i>Segeswar ?</i>	Într-o enumerare a celor Șapte Scaune	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 3024 și 3054
38.	1486	l.+m?	<i>S.+civium+civitas castris Schegs</i>	Inscripție sigilară	<i>Urkundenbuch</i> , VII, Nr. 4671

2. Variante toponimice

Variante	Nr.	Poziție în catalog	
Individuale	23	1-8, 10-12, 14-16, 19-20, 28-33, 38	
Identice	9.	<i>Segeswar</i>	9, 13, 21-24, 27, 36, 37
	2.	<i>Castro Schegs</i>	17-18
	2.	<i>Schegischore</i>	25-26
	2.	<i>Segesburg</i>	34-35
Necunoscute	1.	28	

3. Rădăcina toponimelor

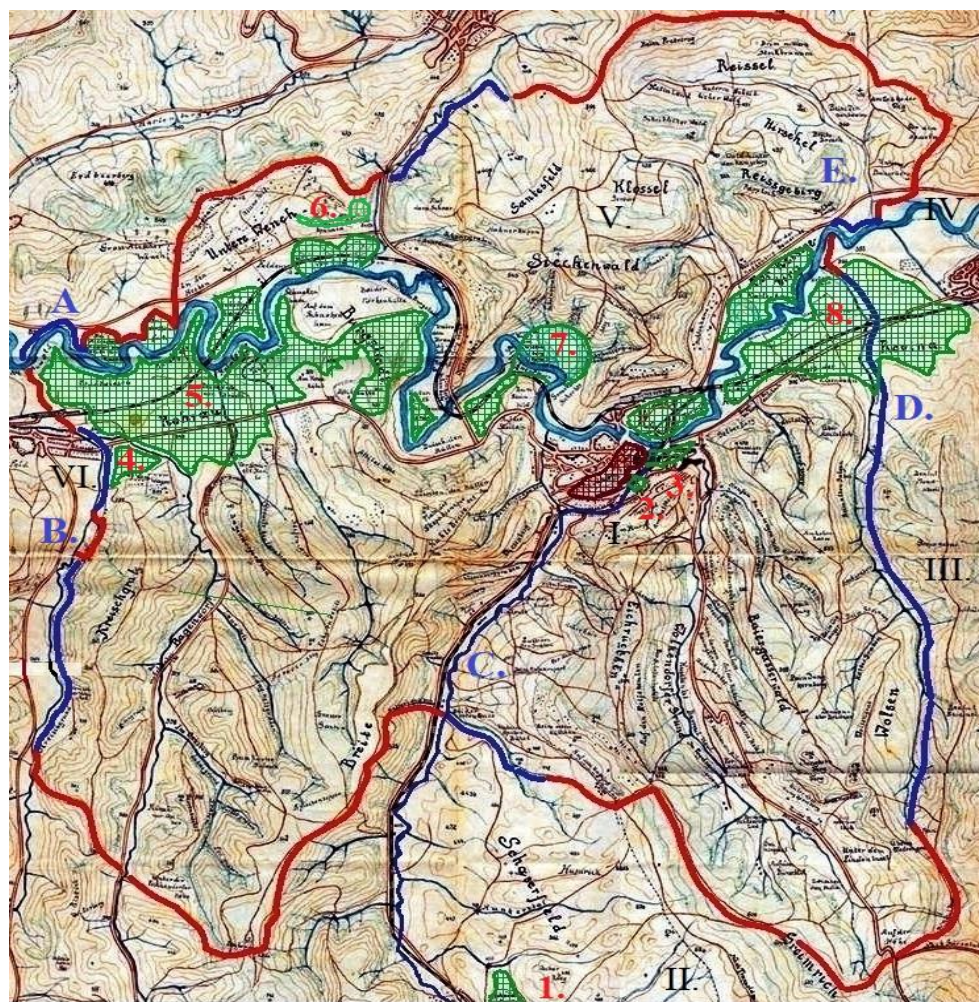
Origine	Nr.	Poziție în catalog		
Germană (g.)	7	1, 3, 10, 15, 20, 29, 33		
Maghiară (m.)	11	2, 6, 9, 13, 21-24, 27, 30, 36		
Latină (l.)	1	5		
Latină + Germană (l.+g.)	6	8, 11, 12, 14, 16, 18		
Latină + Maghiară (l.+m.)	3	17, 19, 31		
Maghiară + Germană (m.+g.)	2	3, 35		
Maghiară + Română (m.+r.)	1	7		
Română (r.)	2	25, 26		
Incert	4	Latină + Germană	1	16
		Latină + Maghiară	3	32, 38
		Maghiară	1	37
Nespecificat	1	28		

4. Pozițiile Sighișoarei în cadrul enumerării celor Șapte Scaune

Nr.	Poziție	An/ani	Origine	Variante	Nr. catalog	Sursă
3.	a II-a	1376, 1433, 1456	l.+g., m., m.	<i>Castro Schez,</i> <i>Segeswar,</i> <i>Segeswar</i>	10, 24, 37	<i>Urkundenbuch</i> , II, Nr. 1057; IV, Nr. 2173; V, Nr. 3024, 3054
3.	a IV-1	1431, 1432, 1452	m., m., m.+g.	<i>Segeswar,</i> <i>Segeswar,</i> <i>Segesburg</i>	22, 23, 35	<i>Urkundenbuch</i> , IV, Nr. 2137; Nr. 21. 65; V. Nr. 2782
2.	a VI-a	1349, 1452	l.+g., m.+g.	<i>Castrum Sches,</i> <i>Segesburg</i>	7, 37	<i>Urkundenbuch</i> , I, Nr. 547, V. Nr. 3024, 3054
1.	a V-a	1440	?	Nespecificată	28	<i>Urkundenbuch</i> , V, Nr. 2378

5. Prezența termenului de clasă (*cetate*) în denumirea Sighișoarei

Nr.	Variantă	Origine	Poziție în catalog
1.	<i>purch</i>	Dialect săsesc	1
3.	<i>purg</i> (2) <i>purk</i> (1)	Dialect săsesc	20, 29, 33
3.	<i>burg</i>	Germană	3, 34, 35
13.	<i>war</i>	Maghiară	2, 4, 6, 7, 9, 13, 21-24, 27, 30, 37
13.	4. <i>Castrum</i>	Latină	5, 8, 10, 11
	7. <i>Castro</i>		12, 14, 16-19, 31
	2. <i>Castri</i>		32, 8
3.	1. <i>Segusuar</i>	Română	7
	2. <i>Schegischore</i>		25, 26
1.	<i>Segessberg</i> - excepție	Germană/ flamandă	15

— Hotarele pe uscat ale Sighișoarei medievale

— Hotarele pe apă ale Sighișoarei medievale

I. Dealul Cetății-Sighișoara, II. Saeș-Apold-Daia, III. Șapartoc-Albești, IV. Boiu, V. Hetiur, VI. Daneș

Zone mlăștinoase, nămolose și inundabile: 1. Schaasermoor, 2. Mlăștina de Sus 3. Wehergasse
4. Auf dem Wasser, 5. Rorhau, 6. Kottee Baschen, 7. Glöcknersmoor, 8. Rovina.

A. Valea Târnavei Mari; B. Valea Crisului; C. Valea Saesului; D. Valea Dracuului; E. Valea Rusului

Mlăștinile, zonele nămolose și inundabile din peisajul Sighișoarei medievale⁸⁵

⁸⁵ Remodelare bazată pe o copie fidelă făcută în anul 1920 de Franz Binder, pe o hârtie de mătase, după *UMGEBUNGSKARTE von SCHÄSSBURG des S.KV. Gezeichnet von Major d. R. Viktor Gerzabek*. <https://www.facebook.com/Sch%C3%A4%C3%9Fburg-Sighi%C8%99oara-Segesv%C3%A1r-1553430688267870/>

